

Przedwojenna granica polsko-niemiecka w dokumentach ODGiK

DELIMITACJA 1920

Wspólnym wysiłkiem kilku instytucji w Wielkopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu 16 marca zorganizowano seminarium i wystawę ukazujące mało znane zagadnienie kształtowania zachodniej granicy państwa polskiego. Dokumentacja zgromadzona na wystawie została po raz pierwszy udostępniona szerszej publiczności.

LIDIA DANIELSKA

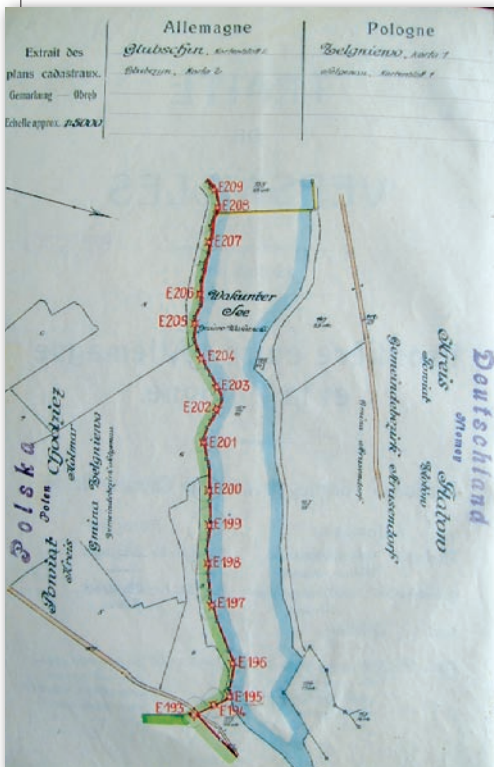
Przebieg granicy Polski po zakończeniu I wojny światowej określił Traktat Wersalski z 28 czerwca 1919 r. Komisja Delimitacyjna, która zajmowała się oznaczeniem granicy w terenie, dla usprawnienia prac związanych z przeprowadzeniem, wytyczeniem i oznaczeniem linii w terenie podzieliła granicę polsko-niemiecką na sekcje. Część zachodnią, od Bałtyku do styku granicy Polski, Niemiec i Czechosłowacji, podzielono na 14 sekcji, z których każda otrzymała oznaczenie literowe od A do O (bez I). Natomiast granicę z Prusami Wschodnimi podzielono na pięć

sekcji oznaczonych cyframi rzymskimi od I do V. Prace związane z wytyczeniem i oznaczeniem granicy w terenie Komisja mogła rozpocząć dopiero po ratyfikacji traktatu przez zainteresowane strony. Jak wiadomo, Niemcy uczyniły to 10 stycznia 1920 r.

W zasobach Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Chodzieży, Czarnkowie, Międzychodzie i Ostrowie Wielkopolskim znajdują się zachowane w doskonałym stanie operaty granicy wytyczonej właśnie Traktatem

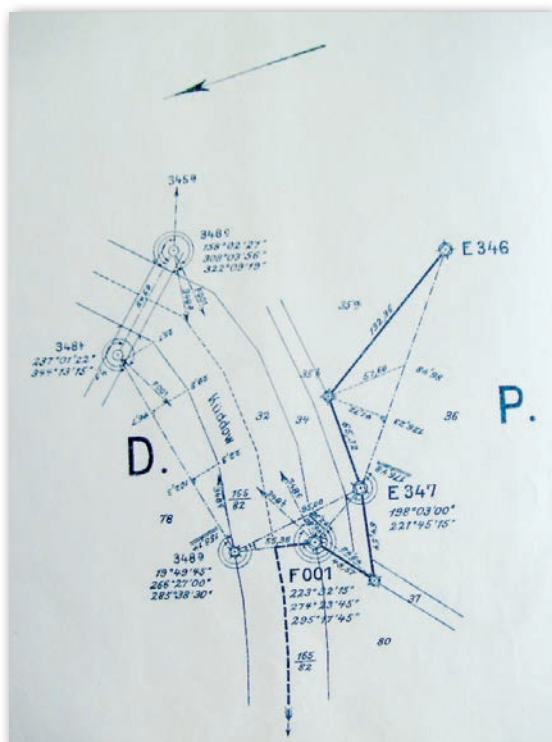
Strona tytułowa operaty

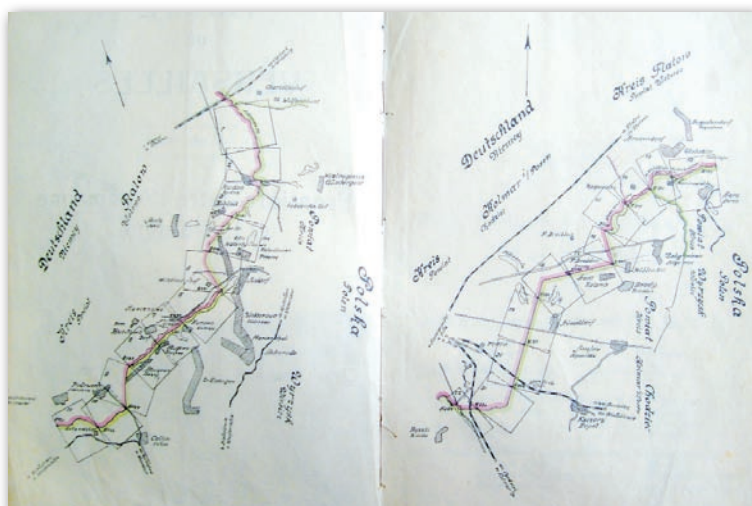
Mapy lokalizujące granicę polsko-niemiecką wykonane w skali ok. 1:5000

Wersalskim. Brak jest jednak jakichkolwiek dokumentów wskazujących na źródło i datę pozyskania tego materiału. Pierwszym dysponentem operaty znajdującego się w PODGiK w Chodzieży był Urząd Katastralny w Chodzieży, co wynika z opisu na okładce. Prawdopodobnie operat założono w latach 1921-22, bowiem na kilku szkicach znajduje się sygnatura mierniczego opatrzona datami pomiarów. Generalnie operat pozbawiony jest jakichkolwiek pieczęci i podpisów władz państwowych.

Operat otwiera strona tytułowa „Traktat Wersalski granica Niemiecko-Polska” oraz dane administracyjne obszarów granicznych zapisane w języku niemieckim i polskim. Dokument podzielony jest na sekcje obejmujące kolejne odcinki granic, oznaczone numerami występu-

Zarys pomiarowy – podstawowy element operatu

Zarys katastralny

jących znaków granicznych. Część techniczna dokumentacji zawiera wszystkie dane wymagane do geodezyjnego wyznaczenia w terenie przebiegu granicy państwa.

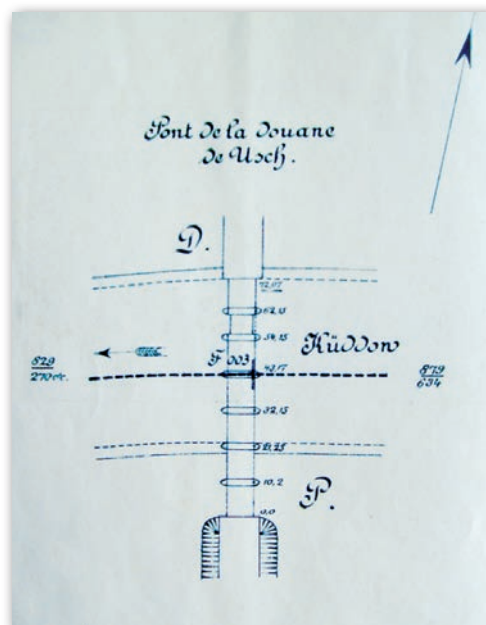
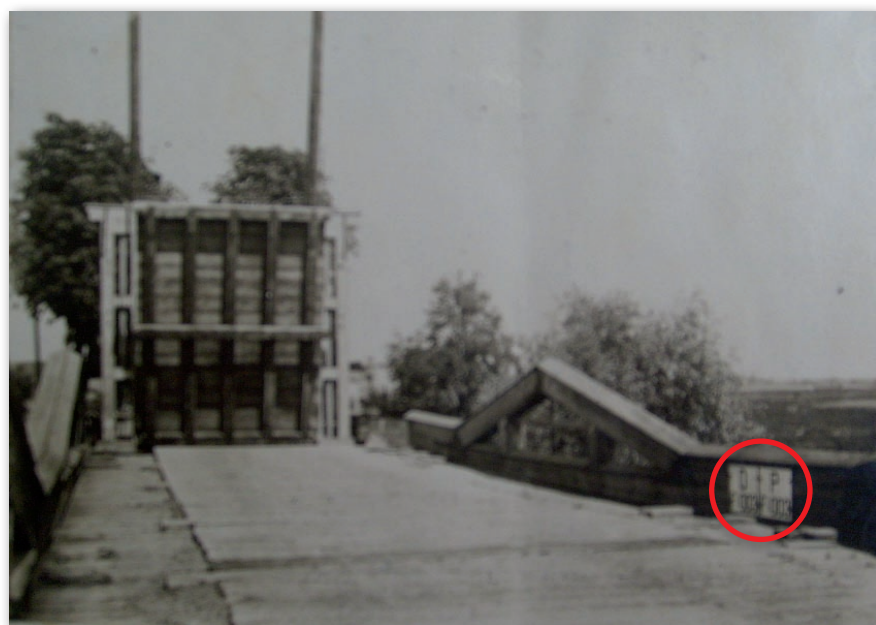
Mapy lokalizujące granicę wykonane są w przybliżonej skali 1:5000 w technice barwnej. Przedstawiają jej przebieg między kolejnymi punktami granicznymi na tle podstawowych elementów sytuacyjnych (drogi, jeziora). Mapa zawiera numery parcel katastralnych, nazwy

miejsowości i nazwy własne obiektów geograficznych.

Podstawowym elementem operatu stanowiącym źródło informacji o przebiegu granicy jest klasyczny zarys (szkic) pomiarowy wykonany w skalach od około 1:500 do około 1:2500.

Ciekawą częścią operatu są szkice sytuacyjne przepraw mostowych na granicznej rzece Noteć, na których precyzyjnie miarami liniowymi oznaczono miejsce przebiegu granicy. Punkt ten w terenie był oznakowany metalową tabliczką przytwierdzoną do konstrukcji mostu; fotografia punktu wklejona została do operatu. Karty operatu mają oznaczenia i legendy w języku francuskim.

Na wystawie w Poznaniu przedstawiono dokumentację z OD-GiK w Chodzieży, Czarnkowie, Międzychodzie i Ostrowie Wielkopolskim. Impreza została zorganizowana w ramach obchodów 90. rocznicy zakończenia Powstania Wielkopolskiego i podpisania Traktatu Wersalskiego. Współorganizatorami imprezy byli: Urząd Wojewódzki wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego, Biblioteka Narodowa w Warszawie, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Archiwum Państwowe w Poznaniu, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Zarząd Geodezji i Katastru Miejskiego GEOPOZ w Poznaniu, firma „Grupa 18” oraz Oddział Wielkopolski SGP. ■

Oznaczenie granicy na rzece Noteć pokazane na szkicu i na załączonym do operatu zdjęciu (widoczne na białej tablicy)